

Ginter Dzierżon

Wątpliwość prawna a skuteczność ustawy (kan. 14 KPK)

Kieleckie Studia Teologiczne 8, 21-29

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Ginter Dzierżon – Warszawa

WĄTPLIWOŚĆ PRAWNA A SKUTECZNOŚĆ USTAWY (KAN. 14 KPK)

1. Wstęp

Ze stanowieniem prawa wiąże się ściśle kwestia jego zachowania¹. Z natury rzeczy bowiem, adresatem ustawy kościelnej jest społeczność wiernych, zobowiązana do zachowania ustaleń w niej zawartych.

W rzeczywistości nie można jednak wykluczyć sytuacji, iż ustawa obowiązująca w danej wspólnotie, faktycznie może nie obowiązywać któregoś z jej członków². Otóż taka sytuacja może wynikać m.in. z faktu, iż nie będą weryfikowały się warunki ze strony samego prawa. Ustanowione prawo może przecież budzić wątpliwości.

Jest wolą Prawodawcy, aby ustanowione przez niego ustawy były jasne oraz pewne. Niemniej z aspektu teoretycznoprawnego tego typu akty charakteryzują się dużym stopniem abstrakcyjności. Stąd też nie można wykluczyć, iż w niektórych przypadkach staną się one niejasne bądź nieprecyzyjne³.

W tym kontekście rodzi się zatem zasadnicze pytanie: jak w owej sytuacji powinien zachować się członek społeczności zobowiązanej do zachowania ustawy?

Otóż generalne reguły interpretacyjne w tej materii zostały skodyfikowane w kan. 14 KPK, gdzie Ustawodawca postanowił:

W wątpliwości prawnej, ustawy nie obowiązują, nawet unieważniające i uniezdalniające. Natomiast w wątpliwości faktycznej, ordynariusze mogą od nich dyspensować, byleby – gdy idzie o dyspensę zastrzeżoną – zwykła jej udzielać władza, której jest zarezerwowana.

¹ Por. R. Sobański, *Komentarz do Tytułu I Księgi I KPK*, w: J. Krukowski, R. Sobański, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 1, Poznań 2003, s. 55.

² Por. P. Michiels, *Normae generales juris canonici*, t. 1, Lublin 1929, s. 329.

³ Por. V. De Paolis, A. Montan, *Il Libro I del Codice: Norme generali can. 1–203*, w: *Il Diritto nel mistero della Chiesa*, t. 1, Roma 1988, s. 260.

Z treści przytoczonej regulacji wynika, iż Prawodawca ujął w niej dwie zasady interpretacyjne, które dotyczą związku zachodzącego między wątpliwością prawną oraz faktyczną a skutecznością ustaw.

Przedmiotem naszego zainteresowania w niniejszym opracowaniu stanie się jedynie pierwsza z wymienionych figur, wiążąca się ze współzależnością zachodzącą pomiędzy wątpliwością prawną a obowiązywaniem ustaw.

2. Wątpliwość prawna

W doktrynie przez wątpliwość rozumie się stan zawieszenia umysłu pomiędzy dwoma sądami przeciwnymi, wynikający z tego, iż za każdym z nich stoją obiektywne racje⁴.

Zasygnalizowaliśmy, że interesować nas będzie wyłącznie jedna postać wątpliwości, ujęta w kan. 14 KPK, jaką jest wątpliwość prawna. Z brzmienia kan. 14 KPK wynika, iż w tym przypadku idzie o wątpliwość, która odnosi się do ustawy⁵. Zajmujący się tą problematyką kanoniści dodają, iż może ona dotyczyć bądź to normy w jej całokształcie, bądź tylko jakiegoś jej aspektu⁶.

Zdaniem autorów podobna wątpliwość zachodzi wtedy, „jeśli po zbadaniu wszystkich okoliczności za i przeciw, nie ma pewności, czy dana ustawa istnieje lub jakie ma znaczenie i jaki jest jej zakres, czy konkretny fakt podpada pod przepis ustawy lub nie”⁷.

Rozwijając ten wątek, H. Socha wykazał, iż taki stan niepewności może wystąpić w odniesieniu do różnych hipotez, a mianowicie może się on pojawić, gdy nie jest jasne: 1) czy dana ustawa jeszcze istnieje, czy też nie utraciła ona swej mocy na skutek wprowadzenia zwyczajaj przeciwnego; 2) czy dany akt prawny posiada charakter ustawy uniezdalniającej lub unieważniającej; 3) czy dany stan faktyczny podpada pod daną ustawę?⁸.

⁴ P. Michiels, *Normae generales...*, dz. cyt., s. 332: „[...] dubium generatim definitur: status mentis inter duas sententias sibi contraria evidentiaque objective carentes, haerentis”. Por. D. Cenalmor, J. Miras, *El derecho de la Iglesia. Curso básico de derecho canonico*, Nawarra 2004, s. 121; R. Sobański, *Komentarz do kan. 14*, w: J. Krukowski, R. Sobański, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 1, Poznań 2003, s. 65; M. Heinzmann, *Le leggi irritanti et inhabilitanti*, Roma 2002, s. 137.

⁵ Por. P. Jone, *Commentarium in Codicem Iuris Canonici*, t. 1, Paderborn 1954, s. 108; J. García Martín, *Le norme generali del Codex Iuris Canonici*, Roma 1999, s. 101.

⁶ Por. De Paolis, A. Montan, *Il Libro...*, dz. cyt., s. 261.

⁷ F. Bączkiewicz, F. Baron, W. Stawinoga, *Prawo kanoniczne*, t. 1, Opole 1958, s. 202; por. A. Vermeersch, J. Creusen, *Epitome Iuris Canonici*, t. 1, Brugis – Bruxellis 1940, s. 33.

⁸ Por. H. Socha, *Allgemeine Normen: kirchliche Gesetze*, w: *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, t. 1, Essen 1985, ad 2 n. 3.

Kanoniści podejmujący tę problematykę podkreślają, iż w kan. 14 KPK nie chodzi o wątpliwość o charakterze generalnym, lecz o wątpliwość o ściśle określonej charakterystyce. Ich zdaniem niepewność ta powinna być: 1) wątpliwością pozytywną, tzn. istniejącą wtedy, gdy pojawiają się powody uzasadniające wystąpienie różnych punktów widzenia⁹. Z kolei V. De Paolis oraz A. Montan twierdzą, iż wątpliwość jest pozytywna, jeśli istnieją racje przedmiotowe oraz realne wątplenia co do normy regulującej dany fakt¹⁰. Oznacza to zatem, iż wątpliwość nie może być negatywna. Trafnie zauważył V. Pinto, iż taka postać wątpliwości nie różni się od ignorancji; 2) wątpliwością prawdopodobną, która ma miejsce wtedy, gdy owe racje oparte są na solidnych argumentach¹¹; 3) wątpliwością obiektywną, tzn. taką, która ma swój fundament w prawie¹². Innymi słowy, ów stan niepewności nie może być rezultatem procesów poznawczych jednostki; nie może on być także następstwem procesów skrupulatnego ludzkiego sumienia¹³.

Konkludując powyższy passus, należy stwierdzić, iż owa wątpliwość w świadomości podmiotu musi wypływać z niedoskonałej ustawy. W praktyce bowiem taki stan uniemożliwia dokonanie właściwego wyboru¹⁴.

Należy jednocześnie dodać, iż zaistniały impas w pierwszym rzędzie powinien zostać rozwiązany za pomocą pryncypiów interpretacyjnych ujętych w kan. 17 KPK. Jeśli zaś aplikacja owych zasad nie doprowadzi do oczekiwanego rezultatu, tzn. do usunięcia stanu wątpliwości, to wtedy należy odwołać się do reguł skodyfikowanych w kan. 14 KPK¹⁵.

3. Skuteczność ustawy wątpliwej

Nadmieniliśmy już, iż Ustawodawca w kan. 14 KPK postanowił: „w wątpliwości prawnej, ustawy nie obowiązują, nawet unieważniające i uniezdalniające”. Tym sposobem nawiązał on do klasycznej reguły interpretacyjnej, zgodnie z którą *lex dubia, lex nulla*¹⁶.

⁹ Por. J. Otaduy, *Comentario al can.14*, w: *Comentario exegetico al Código de Derecho Canónico*, red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. 1, Pamplona 1996, s. 339; V. Pinto, *De normis generalibus*, w: *Commento al Codice di Diritto Canonico*, red. V. Pinto, Città del Vaticano 2001, s. 15.

¹⁰ Por. De Paolis, A. Montan, *Il Libro...*, dz. cyt. s. 261.

¹¹ Por. J. García Martín, *Le norme generali...*, dz. cyt., s. 102.

¹² Por. J. Otaduy, *Comentario al can.14*, dz. cyt., s. 339; V. Pinto, *De normis...*, dz. cyt., s. 15; D. Cenalmor, J. Miras, *El derecho de la Iglesia...*, dz. cyt., s. 121

¹³ Por. A. Bunge, *Las claves del Código. El libro I del Código de Derecho Canonico*, Buenos Aires 2006, s. 80; M. Heinzmann, *Le leggi...*, dz. cyt., s. 137.

¹⁴ Por. V. Pinto, *De normis...*, dz. cyt., s. 15.

¹⁵ Por. J. Otaduy, *Comentario al can. 14*, dz. cyt., s. 339.

¹⁶ Por. D 4, 2; X 22, 2, 8.

J. Otaduy twierdzi, iż w przytoczonym kanonie zasada ta została nieco zmodyfikowana. W myśl jego opinii brzmi ona *lex dubia non urget in casu*¹⁷. Z drugiej zaś strony trafnie spostrzegł, iż występujący w pryncypium *lex dubia, lex nulla* termin *lex* należy interpretować w znaczeniu abstrakcyjnym oraz materialnym. To znaczy, nie należy odnieść tego pojęcia do aspektu formalnego normy kanonicznej, ale do zobowiązania wynikającego z ustawy¹⁸.

Kontynuując nasz wywód, należy zauważyć, iż z punktu widzenia prawa substancjalnego wątpliwość prawna w zasadzie nie osłabia systemu normatywnego, lecz może ona wrzucić założenia abstrakcyjne oraz hipotetyczne ustawy w poszczególnym przypadku¹⁹.

Jeżeli zatem owa niepewność dotyczy brzmienia danej ustawy, to wówczas znajduje aplikację wspomniana już zasada *lex dubia, lex nulla*. Przy czym trzeba dodać, iż w przypadku pojawienia się wątpliwości, należy dążyć do jej rozwiązania. Z reguły staje się to możliwe poprzez badania nad problematyczną kwestią, podjęte przez kanonistów. Co więcej, w takim przypadku nie można również wykluczyć dokonania interpretacji autentycznej (kan. 16 § 2 KPK). Nie oznacza to jednak, iż ten autorytarny sposób wykładni rozwiąże każdą zaistniałą wątpliwość prawną²⁰.

Gdyby więc powstałaby taka wątpliwość, to wtedy zgodnie z kan. 14 KPK nie obowiązywałyby nawet ustawy unieważniające i uniezdalniające. Występujące w przytoczonej normie pojęcie *etiam* wskazuje, iż dyspozycja ta nie dotyczy wyłącznie wspomnianej kategorii ustaw, lecz także innych ustaw.

Komentatorzy podejmujący ten wątek twierdzą, iż w przypadku pojawienia się wątpliwości prawnej, ustawę należy uznać za nieistniejącą²¹. Tak więc akty te nie posiadają skuteczności prawnej²².

W tym kontekście J. Otaduy zapytał: czy w takim przypadku w odniesieniu do każdej kategorii ustaw wystąpi mechanizm ich nieobowiązywania? Odpowiadając na tę trudność, podkreślił on, iż z tak radykalnymi następstwami spotkamy się jedynie co do ustaw, które zawierają w sobie wymagania zobowiązujące; takich następstw natomiast nie należy wiązać z aktami o charakterze nakazującym lub zakazującym²³.

¹⁷ J. Otaduy, *Comentario al can. 14*, dz. cyt., s. 339.

¹⁸ Por. tamże, s. 341.

¹⁹ Por. tamże, s. 339. Autor ten stwierdził: „Un caso dudoso con duda de derecho no enerva la normatividad general de la ley; es más, es inevitable que los supuestos legales – abstracto e hipotéticos como son – queden afectados, en casos singulares pero objetivos, por la duda de derecho”.

²⁰ Por. tamże, s. 340.

²¹ Por. tamże.

²² Por. J. García Martín, *Le norme generali...*, dz. cyt., s. 102.

²³ Por. J. Otaduy, *Comentario al can. 14*, dz. cyt., s. 340–341; M. Heinzmann, *Le leggi...*, dz. cyt., s. 137.

Wreszcie należy dodać, iż z zasadą ujętą w kan. 14 KPK są koherentne dyspozycje skodyfikowane w kan. 144 § 1 KPK²⁴.

Otóż w kan. 144 § 1 KPK Prawodawca stworzył m.in. możliwość uzupełnienia wykonawczej władzy rządzenia zarówno w zakresie zewnętrznym, jak i wewnętrznym w przypadku wystąpienia wątpliwości prawnej.

Komentatorzy analizujący wspomniany kanon wskazują, iż za wprowadzeniem takiego rozwiązania przemawiają różnorakie racje, a mianowicie ochrona dobra wspólnego Kościoła²⁵, ponadto zaś zachowanie oraz zagwarantowanie integralności podjętego aktu, a także zabezpieczenie dóbr duchowych nabytych przez wiernego²⁶.

4. Zakres obowiązywania zasady skodyfikowanej w kan. 14 KPK

W kontekście prowadzonych analiz powinniśmy jeszcze zapytać o zakres obowiązywania kan. 14 KPK.

Podjęmując analizę tej kwestii, trzeba zauważyć, iż pod względem systematycznym interesująca nas norma znalazła się w Tytule I Księgi I KPK, poświęconej ustawom kościelnym. Oznacza to więc, iż dyspozycje w niej zawarte odnoszą się wyłącznie do prawa pozytywnego²⁷. Zatem w sensie negatywnym owego pryncypium nie można aplikować do dyspozycji wynikających z prawa naturalnego oraz z prawa Bożego pozytywnego.

Pomimo tego, iż interesująca nas zasada posiada charakter reguły generalnej, która znajduje swą aplikację w kanonicznym porządku prawnym, to jednak w systemie kanonicznym spotykamy się z rozwiązaniami odmiennymi od tego pryncypium.

5. Odstępstwa od zasady generalnej ujętej w kan. 14 KPK

Wspomnieliśmy już, iż w Kodeksie z 1983 r. znajduje się również szereg rozwiązań, które są niczym innym jak odstępstwami od zasady generalnej skodyfikowanej w kan. 14 KPK. W wielu bowiem regulacjach wątpliwość

²⁴ Por. M. Heinzmann, *Le leggi...*, dz. cyt., s. 137.

²⁵ Por. A. Montan, *Il diritto nella vita e nella missione della Chiesa*, Bologna 2006, s. 171; D. Czupryński, *Uzupełnienie upoważnienia do asystowania przy zawarciu małżeństwa*, Warszawa 2007, s. 42.

²⁶ Por. J. Otaduy, *Comentario al can. 14*, dz. cyt., s. 341.

²⁷ Por. F. Urrutia, *De normis generalibus. Adnotationes in Codicem: Liber I*, Romae 1983, s. 17; V. De Paolis, A. Montan, *Il Libro...*, dz. cyt., s. 261; M. Heinzmann, *Le leggi...*, dz. cyt., s. 137.

prawna nie godzi w obowiązywanie ustawy, ale faworyzuje sytuację wynikającą z powstałej wątpliwości²⁸.

Otóż taka odmienna konstrukcja pojawia się już w innej regulacji Tytułu I Księgi I, jaką jest kan. 21 KPK. Prawodawca bowiem w kanonie tym postanowił, iż: „w wątpliwości nie domniemywa się, że ustawa poprzednia została odwołana, lecz ustawy późniejsze należy odnieść do poprzednich i wedle możliwości z nimi uzgodnić”.

Komentując brzmienie tej normy, R. Sobański trafnie zauważył, iż w przypadku pojawienia się wątpliwości co do odwołania ustawy, nie można posiłkować się pryncypium skodyfikowanym w kan. 14 KPK²⁹.

Należy zatem zapytać, jakie racje zdecydowały o odmienności tego rozwiązania?

Ów wątek podjął w swoim komentarzu do kan. 21 KPK J. Otaduy. Uważa on, że z dokładnej analizy komparatystycznej treści kann. 14 i 21 KPK wynika, iż różnica ujęć w tych regulacjach wypływa z faktu, iż Ustawodawca w kan. 21 KPK żąda wystąpienia wątpliwości prawnej kwalifikowanej, charakteryzującej się większym stopniem intensywności, aniżeli ta, o której traktuje kan. 14 KPK³⁰.

Kontynuując nasz wywód, należy stwierdzić, iż z innym charakterem dyspozycji spotykamy się w przypadku pojawienia się wątpliwości co do ważności takich sakramentów, jak chrzest, bierzmowanie oraz kapłaństwo. W tej sytuacji bowiem Prawodawca nakazuje warunkowe ich udzielenie (kann. 845 § 2, 869 § 1 KPK). Podobne rozwiązanie warunkuje głównie to, że z jednej strony sakramenty te wywierają sakramentalny charakter (kann. 845 § 1 KPK), z drugiej zaś ich skuteczność wynika z prawa Bożego.

Wreszcie jeszcze inne racje zdecydowały o odmiennych konstrukcjach niektórych dyspozycji w obszarze materialnego prawa małżeńskiego (kann. 1060, 1085 § 2, 1086 § 3 KPK)

I tak w kan. 1060 KPK Prawodawca postanowił, iż: „małżeństwo cieszy się przychylnością, dlatego w wątpliwości należy uważać je za ważne, dopóki nie udowodni się czegoś przeciwnego”.

Zatem z treści tej regulacji wynika, że w przypadku wystąpienia wątpliwości przeważa *favor iuris*. W myśl doktryny, wprowadzenie takiego rozwiązania ma miejsce ze względu na ochronę dobra wspólnego oraz interesu publicznego Kościoła, a także ze względu na ochronę instytucji małżeństwa³¹.

²⁸ Por. J. Otaduy, *Comentario al can. 14*, dz. cyt., s. 342.

²⁹ Por. R. Sobański, *Komentarz do kan. 21*, w: J. Krukowski, R. Sobański, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 1, Poznań 2003, s. 76–77.

³⁰ Por. J. Otaduy, *Comentario al can. 21*, w: *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. 1, Pamplona 1996, s. 399–400.

³¹ Por. R. Callejo, *Persona e institución. El derecho al matrimonio en el c. 1060*, Comillas 2004, s. 171–178.

Z podobnym ujęciem spotykamy się w kan. 1085 § 2 KPK, który dotyczy przeszkody węzła małżeńskiej. Otóż Ustawodawca w regulacji tej stwierdził:

Chociaż pierwsze małżeństwo było nieważnie zawarte lub zostało rozwiązane z jakiegokolwiek przyczyny, nie wolno dlatego zawrzeć nowego małżeństwa, dopóki nie stwierdzi się zgodnie z prawem w sposób pewny nieważności lub rozwiązania pierwszego.

W tym kontekście w doktrynie rozważano następujący przypadek: jeśli ta sama osoba zawarłaby dwa związki małżeńskie, to wówczas kwalifikacja prawna drugiego małżeństwa jest uzależniona od kwalifikacji pierwszego małżeństwa. Rozwijając tę myśl, wskazywano, że może się jednak zdarzyć, że co do ważności pierwszego związku pojawiają się wątpliwości.

W tej sprawie w dniu 26.06.1947 r. wypowiedziała się Papieska Komisja do Spraw Autentycznej Interpretacji Kodeksu Prawa Kanonicznego. Z udzielonej przez nią odpowiedzi wynika, iż w przypadku zaistnienia pozytywnej oraz niepokońskiej wątpliwości co do ważności pierwszego związku, należy opowiedzieć się za nieważnością drugiego związku, zgodnie z domniemaniem skodyfikowanym w kan. 1014 KPK z 1917 r.³²

Favor iuris znalazł także swą aplikację w kan. 1086 § 3 KPK, dotyczącym przeszkody *różności religii*. Albowiem w regulacji tej Ustawodawca skonstatował m.in., iż jeżeli podczas zawierania związku małżeńskiego chrzest jednej ze stron byłby wątpliwy, to wówczas zgodnie z kan. 1060 KPK należy domniemywać ważność małżeństwa, dopóki nie udowodni się w sposób pewny, że jedna strona była ochrzczona, druga zaś nieochrzczona³³.

Co więcej, w systemie prawa małżeńskiego spotykamy się również z odstępstwami od zasad zawartych w kan. 1060 KPK.

Takie właśnie ujęcie znajdujemy w kan. 1150 KPK³⁴. Albowiem w myśl dyspozycji skodyfikowanej w owej normie, w przypadku pojawienia się *dubium*, przeważąby *przywilej wiary*. W regulacji tej bowiem Prawodawca podkreślił, iż: „w razie wątpliwości przywilej wiary cieszy się przychylnością prawa”³⁵. Owa dyspozycja koresponduje z brzmieniem kan. 1608 § 4 KPK, zgodnie z którym sędzia, który nie może osiągnąć pewności moralnej, powinien

³² Por. Pontificia Commissio ad Codicis Canones Authentice Interpretandos, *Responsa* – 26.06.1947, AAS 39 (1947), 374. Szerzej na ten temat zob. A. Bernárdez Cantón, *Compendio de derecho matrimonial canónico*, Madrid 2006, s. 78–79.

³³ Por. G. Dzierżon, *Ewolucja doktryny oraz dyscypliny dotyczących przeszkody „różności religii” w kanonicznym porządku prawnym*, Warszawa 2008, s. 114–118 i 332–333.

³⁴ Por. F. Aznar Gil, *Derecho matrimonial canónico*, t. 3, Salamanca 2003, s. 183.

³⁵ Por. J. Hendriks, *Diritto matrimoniale. Commento ai canoni 1055–1165 del Codice di diritto canonico*, Milano 1998, s. 299.

orzec, że nie udowodniono uprawnienia powoda, a pozwanego uwolnionego odesłać, chyba że chodzi o sprawę cieszącą się przywilejem prawa, w którym to wypadku należy wydać wyrok na jej korzyść³⁶.

Zdaniem F. Bersini zasadniczą racją wprowadzenia powyższego rozwiązania jest wolność osoby do zawarcia nowego małżeństwa w przypadku wątpliwości co do ważności węzła małżeńskiego poprzedniego związku, który został rozwiązany³⁷. J. Castaño zaś twierdzi, iż Ustawodawca tym zapisem faworyzuje bardziej wiarę kontrahenta aniżeli węzeł małżeński³⁸.

6. Zakończenie

Z przeprowadzonych analiz wynika, iż Prawodawca w kan. 14 KPK ujął generalną zasadę interpretacyjną, zgodnie z którą w przypadku pojawienia się wątpliwości prawnej, nie obowiązują także ustawy unieważniające oraz uniezdalniające. Dotyczy ona wyłącznie aktów prawnych pochodzących z prawa pozytywnego.

Przy czym należy dodać, iż dyspozycja ta odnosi się jedynie do ustaw, które zawierają w sobie wymagania zobowiązujące; nie odnosi się natomiast do aktów o charakterze nakazującym lub też zakazującym.

Poprzez wprowadzenie tej reguły Ustawodawca pragnął przeciwstawić się pewnym doktrynom wypracowanym w teologii moralnej, takim jak tutiorizm i probabilizm. Otóż przedstawiciele pierwszego kierunku twierdzili, iż do zachowania dyspozycji zawartych w ustawie wystarcza minimalne prawdopodobieństwo³⁹. Z kolei zwolennicy probabilizmu uważali, iż w przypadku pojawienia się nieprzeczwycięzonej wątpliwości dla godziwości działania wystarcza rozstrzygnięcie ludzkiego sumienia⁴⁰.

Ponadto w opracowaniu tym wykazano, iż w systemie kanonicznym występują również liczne odstępstwa od reguły generalnej, wynikające z różnych racji. Z takim wyjątkiem spotykamy się już w tym samym Tytule I, w którym występuje interesująca nas zasada interpretacyjna (kan. 21 KPK). W tym kontekście rodzi się zatem postulat de *lege ferrenda*, aby w przyszłej kodyfikacji w interesującej nas regulacji wprowadzić klauzulę typu: chyba, że „prawo stanowi inaczej”.

³⁶ F. Aznar Gil, *Derecho matrimonial...*, dz. cyt., s. 183.

³⁷ Por. F. Bersini, *Il diritto canonico matrimoniale*, Torino 1994, s. 226.

³⁸ Por. J. Castaño, *Legislación matrimonial de la Iglesia*, Salamanca 1994, s. 420.

³⁹ Por. R. Callejo, *Persona e institución...*, dz. cyt., s. 217.

⁴⁰ Por. F. Urrutia, *De normis generalibus...*, dz. cyt., s. 17.

Summary

LEGAL DOUBT THE EFFICIENCY OF LEGAL ACT (CAN. 14 CIC)

The author of the presented article focused his attention on the question of the correlation between legal doubt and the ineffectiveness of a legal act in the canonical legal order, an issue researched rather sporadically. In this context, the interpretation of can. 14 CIC became a subject of particular interest.

The analyses concerning can. 14 CIC showed that the intention of a legislator was to express a general interpretative rule according to which whenever legal doubt arises, annulling and disabling acts do not apply as well.

This rule only concerns positive laws but it also need to be added that the disposition applies only to laws which include obligatory conditions and does not concern any act of the ordering or forbidding nature.

Moreover, the study showed that in the canonical system there are numerous exception to general rules resulting from various reasons. One of such exceptions is already included in Title I, where an interpretative rule occurs (can. 21 CIC). From this perspective, a postulate de *lege ferenda* appears calling for future codification to include a clause „unless the la specifies otherwise” in the abovementioned regulation.

Ks. dr hab. Ginter DZIERŻON – ur. w 1959 r. w Kujakowicach, prof. UKSW. W 1998 r. doktoryzował się w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Tytuł doktora habilitowanego uzyskał w 2002 r. Jest kierownikiem Katedry Norm Ogólnych Prawa Kościelnego na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Napisał ponad 100 opracowań z zakresu prawa małżeńskiego, norm ogólnych oraz teorii prawa.